Nr 288.

Godkänd av första kammaren den 5 juni 1929.
Godkänd av andra kammaren den 5 juni 1929.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till hospitalsbyggnader.

(Statsutskottets utlåtande nr 157.)

Till Konungen.

Uti den till riksdagen den 4 januari 1929 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1929/1930 har Eders Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 47) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde bliva riksdagen förelagd, till hospitalsbyggnader för sagda budgetår beräkna ett extra reservationsanslag av 4,100,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 15 mars 1929 dagtecknad proposition, nr 220, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

I) *dels* besluta, att vid den anstalt för manliga asociala imbecilla, som enligt beslut av 1928 års riksdag skall inrättas genom omändring av det utav Västmanlands trängkår tidigare disponerade kasernetablissementet i Sala, skall för en beräknad kostnad av högst 83,000 kronor anordnas tvättinrättning i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i sagda statsrådsprotokoll förordat förslag,

dels ock, med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, medgiva, att sammanlagda kostnaden för omändring av berörda kasernetablissement i Sala må utgöra högst 1,367,000 kronor;

II) med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, medgiva, att sammanlagda kostnaden för omändring av det utav Svea trängkår tidigare disponerade kasernetablissementet i Örebro till anstalt för kvinnliga asociala imbecilla må utgöra högst 1,375,000 kronor;

III) *dels* besluta, att vid den sinnessjukanstalt, som enligt beslut av 1928 års riksdag skall inrättas genom omändring av det utav Västgöta regemente tidigare disponerade kasernetablissementet i Vänersborg, skall för en beräk-

nad kostnad av högst 83,000 kronor anordnas tvättinrättning i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag,

dels besluta, att vid sistnämnda anstalt skola för en beräknad kostnad av högst 34,000 kronor vidtagas anordningar för produktion av elektrisk kraft i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag,

dels, med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, besluta, att platsantalet vid samma anstalt skall utgöra minst 870,

dels ock, likaledes med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, medgiva, att sammanlagda kostnaden för omändring av kasernetablissementet i Vänersborg må utgöra högst 2,662,000 kronor;

IV) besluta, att vid Vänersborgs hospital och asyl vid Restad befintliga bagerilokaler skola, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag, för en beräknad kostnad av högst 50,000 kronor utvidgas till ett för nämnda anstalt samt nyssberörda sinnessjukanstalt i Västgöta regementes förutvarande kasernetablissement i Vänersborg gemensamt bageri;

V) *dels* besluta, att vid Uppsala hospital och asyl skall för en beräknad kostnad av högst 234,500 kronor anordnas W. C.-anläggning inom vissa byggnader i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag,

dels ock medgiva, att i det av 1926 års riksdag godkända förslaget beträffande utvidgning av köksbyggnaden vid Uppsala hospital och asyl må vidtagas jämkning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat, ävensom att sammanlagda kostnaden för ifrågavarande utvidgningsarbeten må utgöra högst 384,000 kronor;

VI) besluta, att en för 918 vårdplatser avsedd sinnessjukanstalt skall, för en beräknad kostnad av högst 7,650,000 kronor, i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Carl Westman i december 1928 och januari 1929, beträffande en i förslaget ingående upptagningspaviljong i november 1927, upprättade ritningar, dock med iakttagande av vissa av departementschefen förordade jämkningar, uppföras på det å en av t. f. distriktslantmätaren Georg Tillgren år 1925 sammanställd och kompletterad karta med bruten blå linje och bokstäverna A—B—C—D—E—F—G—H—A angivna området av kyrkoherdebostället $^{61}/_{64}$ mantal krono Kyrkobordet nr 1 och komministerboställena tillhopa $^{3}/_{16}$ mantal krono Kyrkobordet nr 2 ävensom lägenheten Kyrkoplatsen nr 1, allt i Umeå socken;

VII) besluta, att det av Jönköpings regemente tidigare disponerade kasernetablissementet i Jönköping skall för en beräknad kostnad av högst 6,750,000 kronor — däri inräknade utgifter för inlösen av vissa Kungl. Maj:t och kronan icke tillhöriga byggnader och annan egendom — omändras till en för 1,220 vårdplatser avsedd sinnessjukanstalt i huvudsaklig överensstämmelse med av ingenjören Hjalmar Cederström upprättade, den 18 juni 1928 och den 1 februari 1929 dagtecknade ritningar, märkta respektive »Kungl. Medicinalstyrelsen 1928» och »Kungl. Medicinalstyrelsen 1929», dock med iakttagande av vissa utav departementschefen angivna jämkningar, samt

att förty det för nämnda anstalt enligt av departementschefen förordat förslag avsedda området jämte därå befintliga, Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga byggnader — med undantag av vissa av departementschefen omförmälda förrådsbyggnader — skall från och med den 1 juli 1929 överföras från försvarsväsendet; samt

VIII) under femte huvudtiteln, avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen sjukvårdsanstalterna, till hospitalsbyggnader för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,100,000 kronor.

Innan departementschefen till behandling upptagit frågan om behovet av medel för hospitalsbyggnader under nästkommande budgetår, har departementschefen uppehållit sig vid ett speciellt spörsmål rörande innebörden av 1928 års beslut i fråga om kommunernas andel i den slutna vården av sinnessjuka. Enligt departementschefens mening innebure statsmakternas tillkännagivna uppfattning härutinnan, *att* staten — i den mån ej särskilda avtal med vissa städer föranledde annat — i princip gått in för anskaffande av vårdplatser för alla de sinnessjuka, som vore i behov av vård på anstalter försedda med fullständig medicinsk utrustning (statliga sinnessjukanstalter) och att staten fördenskull ämnade inom en tioårsperiod uppbringa antalet vårdplatser å statshospitalen till tre per tusen av befolkningen, *att* beträffande sådana sinnessjuka eller sinnesslöa, som icke vore i behov av dylik vård, kommunerna hade att draga försorg om dem, som enligt fattigvårdslagen vore berättigade till hjälp (försörjningsfall), *att* denna skyldighet ofta syntes lämpligen kunna fullgöras genom länsvis eller av kommunalförbund anordnade särskilda vårdhem av enkel beskaffenhet, *att* därutöver kommunerna icke hade någon skyldighet och knappast heller anledning att vidtaga särskilda åtgärder för vård av sinnessjuka eller sinnesslöa, samt *att* i varje fall bidrag av statsmedel till nu avsedda vårdhem eller andra kommunala åtgärder icke borde ifrågakomma. Denna tolkning av 1928 års beslut i nu berörda hänseende synes riksdagen stå i full överensstämmelse med vad riksdagen för sin del med beslutet åsyftat och föranleder sålunda ej erinran från riksdagens sida.

Vad härefter angår de förslag i avseende å särskilda byggnadsföretag, för vilka medel för fullföljande av den av sistlidet års riksdag godkända hospitalsbyggnadsplanen äskats för nästkommande budgetår, har riksdagen till behandling upptagit förslagen i den ordning, vari de i den föreliggande propositionen framlagts.

Vidkommande då först förslaget om anvisande av ytterligare medel till den av 1927 års riksdag beslutade utvidgningen av Piteå hospital och asyl m. m., till vilkas utförande samma års riksdag beräknade ett belopp av 2,300,000 kronor och vartill dels för budgetåret 1927/1928 anvisats ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor och dels för budgetåret 1928/1929 ställts till medicinalstyrelsens förfogande ett belopp av 1,200,000 kronor, har riksdagen funnit sig böra medgiva, att återstoden, eller alltså 1,000,000 kronor,

nu beviljas för ändamålet ifråga. Erinras må, att, då det sammanlagda, av Eders Kungl. Maj:t i enlighet med medicinalstyrelsens förslag ifrågasatta beloppet uppgick till 2,418,000 kronor, de beräknade kostnaderna sålunda avsevärt nedbringats. Icke förty förutsätter riksdagen i likhet med departementschefen, att medicinalstyrelsen under arbetenas fortsatta bedrivande kommer att vidtaga alla de åtgärder för kostnadernas reducering, som, utan att minska ändamålsenligheten, kunna finnas möjliga.

Såsom i propositionen erinrats, beslöt sistlidet års riksdag, att det av Västmanlands trängkår tidigare disponerade kasernetablissementet i Sala skulle för en beräknad kostnad av högst 1,264,000 kronor omändras till anstalt för manliga asociala imbecilla, avsedd för minst 370 vårdplatser. Av sagda belopp har för nämnda omändring en summa av 600,000 kronor ställts till byggnadsstyrelsens förfogande. Riksdagens beslut innefattade emellertid icke samtliga de byggnads- och därmed jämförliga anläggningskostnader, som anstaltens upprättande beräknades medföra. Sålunda förutsattes i proposition nr 165 till 1928 års riksdag, att vidare utredning skulle äga rum beträffande anordningar för utförande av tvätt vid anstalten och framhölls därjämte, att i de till grund för Eders Kungl. Maj:ts förslag liggande kostnadsberäkningarna förutsatts, att vid etablissementet befintlig maskinell utrustning för kök skulle bibehållas och i viss utsträckning komma till användning för anstaltens behov. Om dylik utrustning icke alls eller blott delvis finge övertagas av anstalten, skulle därav föranledas viss kostnadsökning.

Enligt det nu föreliggande förslaget skulle en vid etablissemanget ifråga befintlig badhusbyggnad omändras till tvättinrättning och i följd härav andra lokaler inredas för badrum åt anstaltspersonalen, för vilka arbetens utförande skulle krävas en merkostnad av tillhopa 96,000 kronor. Med hänsyn till att vid etablissemangets övertagande två kokapparater, som beräknats kunna utnyttjas för anstaltens behov, bortförts genom de militära myndigheterna och sålunda måste ersättas, har utöver sagda merkostnad beräknats ett belopp av 7,000 kronor. Högsta kostnadssiffran för Salaanstaltens inrättande skulle alltså vid bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag utgöra (1,264,000 + + 96,000 + 7,000 =) 1,367,000 kronor, varav för nästkommande budgetår skulle anvisas 550,000 kronor.

Den nu sålunda beräknade merkostnaden för Salaanstaltens inrättande och storleken av det för nästkommande budgetår ifrågasatta anslagsbeloppet hava icke föranlett till erinran från riksdagens sida.

Vidkommande härefter Eders Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma angår omändring av Svea trängkårs kasernetablissement i Örebro till anstalt för kvinnliga asociala imbecilla, beslöt sistlidet års riksdag genomförandet av en sådan omändring för en beräknad kostnad av högst 1,354,000 kronor. För omändringsarbetena vid etablissementet har till byggnadsstyrelsens förfogande ställts ett belopp av 400,000 kronor av den för budgetåret 1928/1929 beviljade anslagssumman till hospitalsbyggnader. Anstalten skulle enligt

riksdagens beslut avses för minst 350 vårdbehövande. Med avseende å beräkningen av kostnaderna förelågo emellertid samma förutsättningar, som angivits ifråga om Salaanstalten, nämligen att befintlig maskinell utrustning i kök och tvätt antoges att bliva kvar samt i viss utsträckning komma till användning för anstaltens behov.

Enligt vad statsrådsprotokollet utvisar, hade vid kasernetablissementets övertagande vissa apparater för kök och tvätt m. m., som beräknats kunna utnyttjas för anstalten, bortförts genom de militära myndigheterna och måste fördenskull nyanskaffas. Kostnaderna härför hava beräknats till 21,000 kronor. Vid bifall härtill skulle sålunda den av riksdagen bestämda högsta kostnadssiffran för Örebroanstaltens inrättande höjas från 1,354,000 kronor till 1,375,000 kronor. Ej heller mot detta förslag har riksdagen funnit något att erinra, och riksdagen har likaledes medgivit, att för arbetenas fortsättande under nästkommande budgetår beräknas ett belopp av 650,000 kronor.

I sin skrivelse (nr 287) i anledning av förenämnda proposition, nr 265, angående anslag till hospitalsbyggnader m. m. anmälde riksdagen, att riksdagen i anledning av ett av Eders Kungl. Maj:t härutinnan framlagt förslag beslutat, att det av Västgöta regemente tidigare disponerade kasernetablissementet i Vänersborg finge för en beräknad kostnad av högst 2,525,000 kronor omändras till sinnessjukanstalt, avsedd för minst 850 platser. Beloppet ifråga innefattade emellertid icke samtliga de byggnads- och därmed jämförliga anläggningskostnader, vilka beräknades bliva erforderliga för anstaltens inrättande. I propositionen förutsattes nämligen, att ytterligare kostnader kunde komma att föranledas av förslag om lämpligaste sättet för anordnande av bak och tvätt samt elektrisk kraftproduktion för anstalten ävensom om anordnande av en öppen-dörr-avdelning (jordbrukskoloni) å ett för anstalten avsett, för jordbruk lämpat område. I samtliga nu berörda frågor ansågs vidare utredning böra föregå ett beslut från statsmakternas sida. Vidare hade beträffande denna anstalt, liksom i fråga om Sala- och Örebroanstalterna, i kostnadsberäkningen förutsatts, att vid etablissementet befintlig maskinell utrustning för kök och tvätt skulle bibehållas samt i viss utsträckning komma till användning för anstaltens behov, i samband varmed uttalats, att viss kostnadsökning komme att bliva erforderlig, därest berörda förutsättning ej skulle bliva för handen.

För omändringsarbeten vid ifrågavarande anstalt har Eders Kungl. Maj:t för budgetåret 1928/1929 ställt till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av 1,275,000 kronor.

Såsom av propositionen framgår, hava numera olika alternativ varit under övervägande för utförande av tvätten vid Vänersborgsanstalten. Av dessa har Eders Kungl. Maj:t för sin del förordat, att för ändamålet ifråga måtte få tagas i anspråk samtliga lokaler i tvättflygeln av tvätt- och ångpannehuset vid kasernetablissementet i Vänersborg. Detta förslag har ock synts riksdagen mest ändamålsenligt och ägnat att tillgodose föreliggande behov av tvättanordningar vid anstalten. Mot storleken av det härför äskade anslags-

beloppet, 70,000 kronor, eller med tillägg av det belopp, 13,000 kronor, som beräknats för inköp av en ny ångmangel, tillhopa 83,000 kronor, synes riksdagen ej heller vara något att erinra.

Vad härefter angår de föreslagna anordningarna för utförande av bakning vid Vänersborgsanstalten, har riksdagen, i likhet med departementschefen, ansett goda skäl tala för anordnande av gemensamt bageri för Vänersborgs hospital vid Restad och den blivande sinnessjukanstalten i Vänersborg. Det framställda förslaget, att bageriet skulle inrättas genom omändring av de nuvarande bagerilokalerna vid Restadshospitalet, har ock synts riksdagen utgöra en gynnsam lösning av denna fråga. Mot storleken av det beräknade kostnadsbeloppet har riksdagen icke heller funnit något att anmärka.

Jämväl frågan om elektrisk kraftproduktion vid Vänersborgsanstalten var, såsom förut antytts, föremål för behandling i sistlidet års proposition nr 165, men då detta spörsmål likaledes ansågs tarva ytterligare utredning, blev något förslag i ämnet ej framlagt i propositionen.

Enligt det nu framlagda förslaget skulle denna fråga lösas genom en kombination av kraftproduktion från eget verk med inköpt kraft från det elektricitetsverk, som har koncession å kraftleverans inom Vänersborgs stad. Denna utväg för erhållande av erforderlig elektrisk kraft har ock synts riksdagen lämplig och ur driftkostnadssynpunkt vara för statsverket gynnsam. Att anläggningen utföres, på sätt departementschefen ifrågasatt, har riksdagen funnit sig böra godkänna. Mot beräkningen av det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet har riksdagen ej heller haft något att erinra.

Vidkommande härefter, vad Vänersborgsanstalten angår, frågan om anordnande av en öppen-dörr-avdelning (jordbrukskoloni) för ett antal mera pålitliga patienter, vilket spörsmål, såsom nämnts, antyddes i propositionen nr 165 till 1928 års riksdag, har nu även denna fråga varit föremål för närmare utredning. Då emellertid ett genomförande av förslaget härutinnan, varigenom plats skulle beredas för ytterligare ett 20-tal patienter, icke skulle nu kräva särskilda medels anvisande, erfordras för realiserande av förslaget icke riksdagens medverkan i annan mån, än att platsantalet vid anstalten, som av riksdagen, enligt vad förut omförmälts, fastställts till minst 850, bestämmes till minst 870. Häremot har riksdagen icke haft något att erinra.

Att, på sätt föreslagits, ett belopp av 20,000 kronor beräknas för beredande av medel för komplettering av den maskinella anordningen för köket, har riksdagen likaledes ansett sig böra bifalla.

Bortsett från de för anordnande av gemensamt bageri för Vänersborgsanstalten samt hospitalet vid Restad erforderliga medlen, 50,000 kronor, vilka ej synts böra påföras kostnaderna för kasernetablissementets omändring till sinnessjukanstalt utan särskilt för sig bestridas från anslaget till hospitalsbyggnader, skulle på grund av Eders Kungl. Maj:ts nu framlagda, av riksdagen bifallna förslag i fråga om Vänersborgsanstalten den av riksdagen fastställda högsta kostnadssumman för denna anstalts upprättande, 2,525,000

kronor, behöva ökas med följande belopp, nämligen 83,000 kronor för anordnande av tvättinrättning samt komplettering av befintlig maskinell utrustning för densamma, 34,000 kronor för ordnandet av elektrisk kraftproduktion samt 20,000 kronor för komplettering av köksutrustningen eller tillhopa med 137,000 kronor. Den fastställda högsta kostnadssiffran för kasernetablissementets omändring skulle alltså ändras till (2,525,000 + 137,000 =) 2,662,000 kronor. I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag torde härav för instundande budgetår böra beräknas hela det för anstaltens färdigställande och vissa specialarbetens utförande erforderliga beloppet, 1,387,000 kronor.

Riksdagen övergår härefter till att angiva sin ställning till Eders Kungl. Maj:ts förslag i avseende å vissa ombyggnadsarbeten m. m. vid Uppsala hospital och asyl.

Enligt detta förslag skulle vid sagda hospital och asyl under nästkommande budgetår arbeten påbörjas med en W. C.-anläggning, vilken enligt uppgjorda kalkyler skulle draga en kostnad av 234,500 kronor, varav 60,000 kronor beräknas erforderliga under budgetåret ifråga. Då en sjukvårdsanstalt, som icke är försedd med en dylik anläggning, uppenbarligen icke kan — särskilt om den är av den storlek som den, varom nu är fråga — anses fylla nutida krav i sanitärt och hygieniskt hänseende, har riksdagen funnit anläggningen ofrånkomlig, och någon anmärkning emot den för ändamålet beräknade kostnaden har icke synts riksdagen föreligga. Riksdagen har alltså bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Beträffande ifrågavarande hospital och asyl har Eders Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen medgiva, att i det av 1926 års riksdag godkända förslaget beträffande utvidgning av köksbyggnaden finge vidtagas viss jämkning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat, ävensom att sammanlagda kostnaden för ifrågavarande utvidgningsarbeten måtte beräknas till högst 384,000 kronor.

Vad denna fråga angår, vill riksdagen erinra, att 1926 års riksdag medgav att utvidgning av köksbyggnaden finge i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman i juni 1924 uppgjorda ritningar utföras för en beräknad kostnad av 267,700 kronor samt att riksdagen för ändamålet för budgetåret 1926/1927 anvisade ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor. Resterande belopp eller 192,700 kronor beviljades i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag av 1927 års riksdag.

Av den utredning, som i ärendet nu förebragts, framgår, att det för utvidgningen av köksbyggnaden beviljade anslaget visat sig vara för ändamålet otillräckligt, på grund varav de redan år 1924 såsom trängande befunna arbetena icke kunnat igångsättas. Under erinran om att de nu framlagda kostnadskalkylerna icke föranlett anmärkning från de i ärendet hörda myndigheternas sida, samt att, vad beträffar den väsentligaste delen av kostnaderna, beräkningen grundar sig å i bindande form avgivna anbud, synes man nu kunna utgå från, att kalkylerna ifråga skola visa sig hållbara. Riksdagen, som finner det av behovet synnerligen påkallat, att den nuvarande otidsenliga

köksbyggnaden vid anstalten iståndsättes på sådant sätt, att densamma motsvarar nutida krav på en dylik byggnad, har sålunda, under uttalande av angelägenheten av att byggnadsarbetena fortast möjligt igångsättas, bifallit vad Eders Kungl. Maj:t i denna fråga föreslagit.

I den föreliggande propositionen har Eders Kungl. Maj:t nu ånyo upptagit den för sistlidet års riksdag framlagda frågan om uppförande av ett hospital i Västerbottens län.

Eders Kungl. Maj:ts då framlagda förslag innebar, att ett hospital, avsett för 800 sinnessjuka, skulle för en beräknad kostnad av högst 7,000,000 kronor förläggas till den plats, Eders Kungl. Maj:t jämväl i förevarande proposition ifrågasatt för hospitalets förläggning eller till Backen i Umeå socken.

I sin skrivelse i ämnet (nr 287) anförde 1928 års riksdag beträffande denna fråga i huvudsak, att riksdagens vederbörande utskott, som besökt det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna området för att taga närmare kännedom om områdets beskaffenhet och planläggningen av hospitalet därstädes, vid den härvid företagna undersökningen kommit till den uppfattningen, att den för hospitalsbygget avsedda platsen måste anses ur olika synpunkter mindre tillfredsställande.

Vad sålunda grundförhållandena anginge, hade markgrunden, särskilt i betraktande av storleken av de byggnadskomplex, som ifrågasatts till uppförande, synts mindre god och kunna befaras medföra stora kostnader för grundläggningsarbeten. Ej heller syntes det vara uteslutet, att å området grundsättningar komme att uppstå efter byggnadernas uppförande. I allt fall hade utskottet icke kunnat av tillgängliga handlingar känna sig övertygat om, att grundförhållandena vore sådana, att det utan ytterligare undersökning kunde anses rådligt tillstyrka förläggandet av hospitalet till platsen ifråga.

Vegetationen å byggnadsområdet hade ock synts utskottet synnerligen klen. Trädbeståndet å området utgjordes i huvudsak av tallskog, vilken emellertid med hänsyn till jordens beskaffenhet besutte ringa växtkraft. Visserligen funnes tillräckliga områden i närheten av själva byggnadsområdet, som kunde tjäna till arbetsfält, men dessa vore till större delen lågt belägna, och jorden därstädes syntes vara delvis mindre lämplig för trädgårdsbruk.

Redan av dessa skäl hade riksdagen ansett starka betänkligheter möta för bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag beträffande platsen för förläggningen av hospitalet ifråga.

Härtill komme ytterligare den omständigheten, att, enligt vad av propositionen framginge, det för hospitalets förläggning avsedda området, vilket vore av ecklesiastik natur, skulle ställas till statsverkets förfogande mot erläggande av viss årlig avgäld, vilkens utgörande skulle ankomma på Umeå landskommun. Riksdagen hade icke kunnat undgå att ställa sig mycket tveksam mot en dylik anordning. Enligt riksdagens mening borde det anses såsom oeftergivligt, att statsverket tillförsäkrades full äganderätt till mark, varå så stora kostnader nedlades som i det föreliggande fallet ifrågasatts.

Riksdagen ansåge fördenskull en förnyad utredning av frågan påkallad, vid vilken utredning enligt riksdagens åsikt uppmärksamheten borde ägnas åt områden vid älvdalen mellan Backen och Vännäs.

I anledning av vad riksdagen sålunda anfört och efter det vissa kommitterade för Vännäs köping i särskilda till Eders Kungl. Maj:t ingivna skrifter gjort framställning i fråga om anstaltens förläggning till Vännäs gamla lägerplats ävensom i samband därmed gjort vissa erbjudanden, uppdrog Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 22 juni 1928 åt medicinalstyrelsen att beträffande förläggning av hospital i Västerbottens län

dels ej mindre fullfölja de inom det tidigare föreslagna markområdet i Umeå socken verkställda grundundersökningarna på det sätt och i den omfattning, som kunde erfordras för bedömande av frågan om anstaltens lämpligaste förläggning inom berörda område, med avseende såväl å anstaltskomplexet i dess helhet som å de särskilda anstaltsbyggnaderna, ävensom för beräkning av kostnaderna för grundläggning vid en dylik förläggning, än även verkställa utredning rörande de ungefärliga kostnaderna för att för kronans räkning genom expropriation med äganderätt förvärva området i fråga;

dels företaga undersökningar rörande möjligheten att å område vid älvdalen mellan Backen och Vännäs med äganderätt förvärva lämplig förläggningsplats för hospitalet,

dels och, efter samråd med flygstyrelsen, med beaktande av vad kommitterade för Vännäs köping i nyssberörda till Eders Kungl. Maj:t ingivna skrifter anfört, verkställa förnyad undersökning rörande möjligheten och lämpligheten av att förlägga nämnda hospital till Vännäs.

Den förnyade utredning, som i anledning härav numera företagits, har, såsom av statsrådsprotokollet framgår, omfattat ett flertal platser inom Västerbottens län. De områden, mellan vilka det egentliga valet stått och beträffande vilka ett på omfattande detaljundersökningar grundat övervägande ägt rum, hava emellertid inskränkt sig till det s. k. nordvästra området vid Vännäs läger, ett område invid Vindeln samt det föregående år förordade området vid Backen.

Vad då först angår frågan om förläggning av hospitalet till det s. k. nordvästra området vid Vännäs läger, har, enligt vad den i statsrådsprotokollet förebragta utredningen giver vid handen, en förläggning till sagda område visserligen visat sig i några avseenden erbjuda fördelar men samtidigt i viktiga hänseenden vara behäftad med mycket betydande brister. Främst är sålunda att märka, att markgrunden på de delar, som skulle kunna ifrågakomma till byggnadsplats, är särdeles dålig. Mäktiga lerlager, delvis av lös beskaffenhet och med obetydlig bärkraft, göra platsen ur grundläggningssynpunkt avsevärt underlägsen områdena vid Vindeln och Backen, och vissa andra omständigheter — särskilt de ogynnsamma nivåförhållandena, vilka måste förorsaka betydande transportsvårigheter — äro ägnade att medföra höga kostnader för såväl anläggning som drift.

Beträffande de båda återstående områdena, Vindeln samt Backen invid Umeå, har utredningen visat, att båda vid jämförelse med varandra erbjuda såväl fördelar som nackdelar.

I fråga om de allmänna förutsättningarna för dessa områden gäller sålunda, beträffande området vid Vindeln, att det är tillräckligt till arealen samt naturskönt beläget. Grundförhållandena äro goda och jämna samt hava befunnits i genomsnitt vara likvärdiga med förhållandena i detta avseende å området vid Backen. Utrymmet å den plats, som erbjuder utsikt över älven och älvdalen och där hospitalet borde förläggas för att platsens företräden skulle kunna utnyttjas, är emellertid på grund av järnvägens sträckning alltför trångt för att kunna med fördel användas såsom byggnadsplats. Den del av området, som eljest skulle kunna ifrågakomma till byggnadsplats, är i sin tur helt omsluten av skog, vilken stänger utsikten och gör platsen ganska ödslig. Järnvägens närhet jämväl till sist avsedda byggnadsplats är i och för sig en olägenhet, vilken ökas av att järnvägens sträckning delar det behövliga anstaltsområdet i två delar. Grus och singel saknas på området och finge hämtas på jämförelsevis avlägsen plats; även mursand måste delvis sökas utom området. Platsen ligger avlägset från stad eller därmed jämförligt större samhälle, och garantierna för en tillfredsställande lösning av vattenfrågan synas vara något mindre än vid en förläggning till Backen.

Vad beträffar området vid Backen, hava de i detalj fullföljda markundersökningarna givit vid handen, att grundförhållandena för en förläggning enligt det år 1928 förordade alternativet B i stort sett måste betecknas såsom goda. De farhågor, som av riksdagen uttalats beträffande grundförhållandena därstädes, hava alltså vid de detaljerade grundundersökningarna icke blivit bestyrkta. De för grundundersökningarna anlitade experternas utlåtande visar, att förhållandena härutinnan vid Backen delvis äro ej oväsentligt bättre men delvis något ogynnsammare än vid Vindeln samt att de båda områdena i genomsnitt kunna betraktas såsom likvärdiga ur grundläggningssynpunkt. Till följd av markgrundens beskaffenhet finnes emellertid vid Backen god tillgång till singel samt till sand och grus för betonggjutning, murning och putsning.

Vidkommande de av riksdagen berörda frågorna om vegetationen å byggnadsområdet vid Backen samt om jordmånens beskaffenhet därstädes har det beträffande skogsbeståndet visat sig, att å de delar av området, där skogen är mera gles, vissa åtgärder, ledande till större slutenhet, torde kunna vidtagas genom patientarbeten och alltså utan särskild kostnad. I fråga om åkerjorden på det tilltänkta hospitalsområdet giver det av tillkallade värderingsmän avgivna utlåtandet vid handen, att densamma visserligen å större delen av området utgöres av sandjord i knappt medelmåttig hävd, men att inom den del, som är belägen omedelbart norr om landsvägen och sträcker sig upp till den ifrågasatta byggnadsplatsen, jordmånen består av godartad torvjord av sådan beskaffenhet, att den efter tillfreds-

ställande dränering kommer att utgöra en god åkerjord, väl lämpad även för trädgårdsbruk.

Av kammarkollegii yttrande i ärendet framgår vidare, att hinder icke synes föreligga för Eders Kungl. Maj:t att meddela beslut om områdets i fråga förvärvande med full äganderätt och att Umeå landskommun utfäst sig att gälda kostnaderna för förvärvet.

I betraktande härav och då, på sätt i propositionen ock framhållits, ur ekonomisk synpunkt ett bestämt företräde för något av områdena svårligen kan angivas, hava andra synpunkter måst bliva för valet avgörande. Riksdagen har härutinnan, i likhet med departementschefen, i stort sett funnit sig kunna ansluta sig till medicinalstyrelsens värdesättning av områdena i fråga. Särskilt vill riksdagen framhålla, att vid frågans bedömande synnerlig vikt bör tillmätas anstaltens belägenhet i förhållande till stad eller därmed jämförligt samhälle. Lägets betydelse för möjligheten till lasarettsvård eller specialundersökning torde vara uppenbar. Ur denna synpunkt måste förläggning till Backen äga bestämt företräde framför förläggning till Vännäs eller Vindeln. Bortses kan ej heller ifrån lägets betydelse för en god personalrekrytering. Självklart torde vara, att möjligheterna att till hospitalet förvärva och under längre tid där bibehålla väl kvalificerad personal äro att betrakta såsom den främsta förutsättningen för en tillfredsställande skötsel av anstalten, och även ur ekonomisk synpunkt äga, särskilt beträffande de stora och viktiga grupperna av ekonomipersonal, möjligheterna härtill den största betydelse. Ur dessa synpunkter måste man fästa stor vikt vid att utsikterna att erhålla god personal äro väsentligt större i närheten av en stad, framför allt därför att en sådan för personalen erbjuder bättre tillfällen till utbildning och arbetsförtjänst m. m. för de uppväxande barnen än på annat håll kan vara fallet.

Även ur kommunikationssynpunkt måste en förläggning till Backen vara för stora grupper av befolkningen inom länet den lämpligaste.

Av vad sålunda anförts framgår, att riksdagen med stöd av den ytterligare utredning, som numera verkställts, funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag i avseende å nu ifrågavarande hospitals förläggning.

Såsom den i ärendet lämnade redogörelsen utvisar, ansluter sig det nu föreliggande förslaget såväl beträffande den allmänna planläggningen av hospitalet som i fråga om utformningen av de särskilda byggnaderna därstädes i väsentliga delar nära till det förut för riksdagen framlagda förslaget. Till vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit, har riksdagen vid granskning av de särskilda förslagen funnit sig böra giva sin anslutning. Riksdagen vill erinra om, att, under det sistlidet års förslag avsåg beredande av hospitalsvård åt 800 sinnessjuka, det nu förevarande förslaget innebär åvägabringande av 918 platser, reservplatser oräknade, samt att denna platsökning kommer att medföra någon utvidgning av det för hospitalet avsedda upptagningsområdet.

Vad kostnadsberäkningarna angår, har någon anledning till erinran mot medicinalstyrelsens, av byggnadsstyrelsen godkända kalkyler ej heller synts

riksdagen föreligga. Att, på sätt föreslagits, för påbörjande av arbetena m. m. för nästkommande budgetår beräknas ett belopp av 215,000 kronor, har riksdagen jämväl ansett sig böra godkänna.

Slutligen innebär den föreliggande propositionen, att det av Jönköpings regemente tidigare disponerade kasernetablissementet i Jönköping skulle för en beräknad kostnad av högst 6,750,000 kronor — däri inräknade utgifter för inlösen av vissa Eders Kungl. Maj:t och kronan icke tillhöriga byggnader och annan egendom — omändras till en för 1,220 vårdplatser avsedd sinnessjukanstalt i huvudsaklig överensstämmelse med framlagda ritningar och kostnadsberäkningar.

Eders Kungl. Maj:ts förslag härutinnan har riksdagen ansett sig böra bifalla. I likhet med departementschefen anser riksdagen sålunda, att med hänsyn till etablissementets storlek och belägenhet dess användning till sinnessjukanstalt lärer vara det enda civila statsändamål, för vilket etablissementet lämpligen kan komma till användning. De grundläggande principerna för etablissementets omändring, storleken av de markområden, som böra tilläggas anstalten, sättet för etablissementets omändring samt de framlagda kostnadsberäkningarna hava ej heller givit riksdagen anledning till erinran. För bestridande av byggnadsarbetenas fortsatta beredande m. m. torde sålunda i enlighet med vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit för nästkommande budgetår böra beräknas ett belopp av 160,000 kronor. Riksdagen förutsätter, att byggnadsarbetena verkställas genom byggnadsstyrelsens försorg.

Under åberopande av vad sålunda anförts och då riksdagen icke haft något att erinra mot vad Eders Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit, får riksdagen alltså anmäla, att riksdagen

I) *dels* beslutat, att vid den anstalt för manliga asociala imbecilla, som enligt beslut av 1928 års riksdag skall inrättas genom omändring av det utav Västmanlands trängkår tidigare disponerade kasernetablissementet i Sala, skall för en beräknad kostnad av högst 83,000 kronor anordnas tvättinrättning i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 15 mars 1929 förordat förslag,

dels och, med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, medgivit, att sammanlagda kostnaden för omändring av berörda kasernetablissement i Sala må utgöra högst 1,367,000 kronor;

II) med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, medgivit, att sammanlagda kostnaden för omändring av det utav Svea trängkår tidigare disponerade kasernetablissementet i Örebro till anstalt för kvinnliga asociala imbecilla må utgöra högst 1,375,000 kronor;

III) *dels* beslutat, att vid den sinnessjukanstalt, som enligt beslut av 1928 års riksdag skall inrättas genom omändring av det utav Västgöta regemente tidigare disponerade kasernetablissementet i Vänersborg, skall för en beräknad kostnad av högst 83,000 kronor anordnas tvättinrättning i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag,

dels beslutat, att vid sistnämnda anstalt skola för en beräknad kostnad av

högst 34,000 kronor vidtagas anordningar för produktion av elektrisk kraft i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag,

dels, med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, beslutat, att platsantalet vid samma anstalt skall utgöra minst 870,

dels ock, likaledes med ändring av vad 1928 års riksdag därutinnan bestämt, medgivit, att sammanlagda kostnaden för omändring av kasernetablissementet i Vänersborg må utgöra högst 2,662,000 kronor;

IV) beslutat, att vid Vänersborgs hospital och asyl vid Restad befintliga bagerilokaler skola, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag, för en beräknad kostnad av högst 50,000 kronor utvidgas till ett för nämnda anstalt samt nyssberörda sinnessjukanstalt i Västgöta regementes förutvarande kasernetablissement i Vänersborg gemensamt bageri;

V) *dels* beslutat, att vid Uppsala hospital och asyl skall för en beräknad kostnad av högst 234,500 kronor anordnas W. C.-anläggning inom vissa byggnader i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag,

dels ock medgivit, att i det av 1926 års riksdag godkända förslaget beträffande utvidgning av köksbyggnaden vid Uppsala hospital och asyl må vidtagas jämkning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat, ävensom att sammanlagda kostnaden för ifrågavarande utvidgningsarbeten må utgöra högst 384,000 kronor;

VI) beslutat, att en för 918 vårdplatser avsedd sinnessjukanstalt skall, för en beräknad kostnad av högst 7,650,000 kronor, i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Carl Westman i december 1928 och januari 1929, beträffande en i förslaget ingående upptagningspaviljong i november 1927, upprättade ritningar, dock med iakttagande av vissa av departementschefen förordade jämkningar, uppföras på det å en av t. f. distriktslantmätaren Georg Tillgren år 1925 sammanställd och kompletterad karta med bruten blå linje och bokstäverna A—B—C—D—E—F—G—H—A angivna området av kyrkoherdebostället $^{61}/_{64}$ mantal krono Kyrkobordet nr 1 och komministerboställena tillhopa $^{3}/_{16}$ mantal krono Kyrkobordet nr 2 ävensom lägenheten Kyrkoplatsen nr 1, allt i Umeå socken;

VII) beslutat, att det av Jönköpings regemente tidigare disponerade kasernetablissementet i Jönköping skall för en beräknad kostnad av högst 6,750,000 kronor — däri inräknade utgifter för inlösen av vissa Eders Kungl. Maj:t och kronan icke tillhöriga byggnader och annan egendom — omändras till en för 1,220 vårdplatser avsedd sinnessjukanstalt i huvudsaklig överensstämmelse med av ingenjören Hjalmar Cederström upprättade, den 18 juni 1928 och den 1 februari 1929 dagtecknade ritningar, märkta respektive »Kungl. Medicinalstyrelsen 1928» och »Kungl. Medicinalstyrelsen 1929», dock med iakttagande av vissa utav departementschefen angivna jämkningar, samt att förty det för nämnda anstalt enligt av departementschefen förordat förslag avsedda området jämte därå befintliga, Eders Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga byggnader — med undantag av vissa av departementschefen omförmälda

förrådsbyggnader — skall från och med den 1 juli 1929 överföras från försvarsväsendet; samt

VIII) under femte huvudtiteln, avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen sjukvårdsanstalterna, till hospitalsbyggnader för budgetåret 1929/1930 anvisat ett extra reservationsanslag av 4,100,000 kronor.

Stockholm den 5 juni 1929.

Med undersåtlig vördnad.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktr., 1929.